

KONTAKTY DÍTĚTE V NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČI S OSOBAMI DÍTĚTI BLÍZKÝMI

MGR. IVANA GOCALOVÁ

MGR. ANNA LAZECKÁ

Legislativní ukotvení

- Úmluva o právech dítěte – **čl. 3** „*Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, správními nebo zákonodárnými orgány.*“
- **čl. 7** „*Každé dítě je registrováno ihned po narození a má od narození právo na jméno, právo na státní příslušnost a pokud to je možné, právo znát své rodiče a právo na jejich péči.*“
- **čl. 9 odst. 3** „*Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte odděleného od jednoho nebo obou rodičů udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči, ledaže by to bylo v rozporu se zájmy dítěte.*“

Legislativní ukotvení

- Listina základních práv a svobod – **čl. 32 odst. 4** „*Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.*“
- Občanský zákoník - **§ 960 odst. 1** „*Rodiče mají vůči dítěti povinnosti a práva vyplývající z rodičovské odpovědnosti, s výjimkou práv a povinností, které zákon stanoví pěstounovi, ledaže soud z důvodů hodných zvláštního zřetele rozhodne jinak.*“
- **§ 960 odst. 2** „*Rodiče mají právo se s dítětem osobně a pravidelně stýkat i právo na informace o dítěti, ledaže soud z důvodů hodných zvláštního zřetele rozhodne jinak.*“

Legislativní ukotvení

- Občanský zákoník - **§ 967** „Pěstoun má povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s jeho rodiči, dalšími příbuznými a osobami dítěti blízkými. Má povinnost umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, ledaže soud stanoví jinak.“
- Zákon o sociálně-právní ochraně dětí - **§ 47a odst. písm. e)** – Osoba pečující/v evidenci má právo na poskytnutí pomoci při plnění této povinnosti od své doprovázející organizace – poradenství, podpora, pomoc při zajištění místa pro uskutečňování styku oprávněných osob s dítětem a při zajištění asistence při tomto styku.

Podpora sounáležitosti zahrnuje

- poskytování odborného poradenství rodičům dítěte
- poskytování odborného poradenství osobám pečujícím/v evidenci – pochopení významu biologické rodiny pro dítě, práce s Knihou života aj.
- poskytování odborného poradenství dětem - zpracování a náhled na životní situaci dítěte (historie, trauma a ztráty, identita), cílem je psychická stabilizace dítěte
- vyhodnocení situace dítěte a nastavení kontaktů
- realizace samotných kontaktů s biologickými rodiči a osobami vztahově dítěti blízkými

Význam

- Dítě v NRP potřebuje zažívat **jistý vztah s dospělým člověkem**, se kterým vyrůstá. Zároveň ale potřebuje mít možnost zjišťovat, kdo vlastně je. Kontakt s rodiči/příbuznými nebo alespoň seznámení s kořeny a historií na mentální úrovni (informace, fotografie) je žádoucí.
- Je důležité, aby dítě zvládlo informace zakomponovat do své současné situace. Dítě má nové vztahy v náhradní rodině, ale neznamená to, že ty předchozí vztahy s biologickou rodinou se ruší.
- Je nezbytné, aby tomu **rozuměli samotní pěstouni**.
- Dítě vnímá sebe jako součást rodičů. Pokud hovoříme špatně o rodičích, dítě si to vztahuje i na sebe – stydí se, utíká, je agresivní. **Dvojitá identita**.
- Kontakt s biologickými rodiči a osobami vztahově dítěti blízkými je jedním z nástrojů pro zpracování příběhu dítěte a podporu sounáležitosti. Nelze jej však nastavovat automaticky.

Kontakt má být ...

- Kontakt má sledovat zájem dítěte, nikoliv rodičů.
- Pokud s kontaktem nesouhlasí pěstoun, je potřeba na tom pracovat.
- Kontakt by měl probíhat pouze tehdy, pokud dítěti přináší zjevný prospěch.
- Správně a bezpečně stanovený a podporovaný kontakt s rodiči/ příbuznými umožní dítěti žít v klidu, bez velkých starostí a bezpečně se připoutat k pečující osobě anebo se časem vrátit do své biologické rodiny.
- Potíže se u dítěte v souvislosti s kontaktem objevují velmi často ve chvílích, kdy se rodič stává konkurenční osobou pro toho, s kým dítě dlouhodobě vyrůstá – jedná se o tzv. **konflikt dvojí loajality**, který dítě neumí řešit a který ho zatěžuje. Spolupráce rodiče a pečující osoby ve prospěch dítěte je klíčová.

Význam pro dítě

- **Pozitivní vnímání a prožívání jeho já** - vlastní identity, kontakt posiluje pozitivní sebeobraz, sebeúctu a sebedůvěru dítěte. Bezpečný kontakt s biologickou rodinou umožní dítěti pozitivní zakořenění, potvrzení a vnímání vlastní identity.
- **Hlubší důvěra k dospělým**, což umožňuje a usnadňuje připoutání dítěte a tím pocit navázanosti, který je pro děti žijící mimo vlastní rodinu důležitý.
- Kontakt umožňuje uspokojit zvědavost dítěte, touhu po informacích, porozumění důvodům, proč rodiče nezvládli péči o něj, srovnání životního stylu, ubezpečení, ukotvení a potvrzení vztahu.

Vyhodnocení cíle kontaktů

V první řadě je nutné vyhodnotit, co má být **cílem a smyslem kontaktů** dítěte s rodiči:

- podpora budování identity dítěte a naplnění jeho potřeb mít a udržovat či rozvíjet vztah s rodiči
- kontakty zaměřené na vrácení dítěte do péče rodičů (postupný adaptační režim, např. u PPPD)

Co je nutné dále zjistit

- Jak dlouho dítě vyrůstalo s rodiči a jaká byla jejich péče (navázaná citová vazba, vztahové trauma, naplňování základních potřeb dítěte, zanedbávání, týrání, násilí mezi rodiči aj.).
- Jak dlouho je dítě umístěno v náhradní rodinné péči?
- Jaké změny prostředí a pečujících osob již dítě zažilo?
- Zná dítě okolnosti odebrání? Rozumí tomu, proč nevyrůstá se svými rodiči? Jak dítě vnímá rodiče, jaké vůči nim prožívá emoce?
- Jaký je postoj dítěte, pokud se s ním hovoří o rodičích, o možném kontaktu? Jaké je přání dítěte?
- Jaký je postoj aktuální osoby pečující vůči rodičům, vůči možným kontaktům?

Pomocné nástroje

- **Formulář pro vyhodnocení rizik kontaktu** a metodická příručka „Kontakt dětí v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou“ (Jitka Kocourková, Ria Černá). [ODKAZ](#)
- **Metoda My Backpack** pomáhá dítěti zpětně zpracovat okolnosti přechodu z jeho původní rodiny do pěstounské péče, do osvojení nebo do péče ústavní. Je vytvořena pro děti, které jsou již stabilizované v nové životní situaci – v pěstounské péči nebo v jiné formě náhradní rodinné péče. Není vhodná pro práci s dětmi v pěstounské péči na přechodnou dobu nebo v jiné aktuálně krizové situaci. [ODKAZ](#)
- **Terapeutické pomůcky** – emoční karty, projektivní karty, kniha života, terapeutické pohádky, pomocné techniky k rozhovoru s dítětem aj.

Plán kontaktů

- kdo kontakty domluví a bude realizovat
- kdo se jich účastní
- forma – nepřímé, přímé
- frekvence – jak často, jak dlouho
- pokud osobní forma, tak kde
- kdo u toho bude a proč

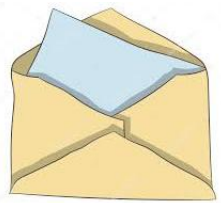
Formy kontaktů

NEPŘÍMÉ

psaná forma

mluvená forma

mentální kontakt

PŘÍMÉ - OSOBNÍ

- plná asistence pracovníkem
- částečná asistence
- facilitace pracovníkem
- bez asistence
- ne/přítomnost náhradního rodiče (částečná/stálá)

Nepřímé kontakty

TELEFONICKÉ

I tyto formy kontaktů je potřeba připravit a domluvit, jak často budou probíhat, jak dlouhý bude telefonát, kdo u toho bude, rodič – mít připravené otázky, dítě – rovněž příprava otázek.

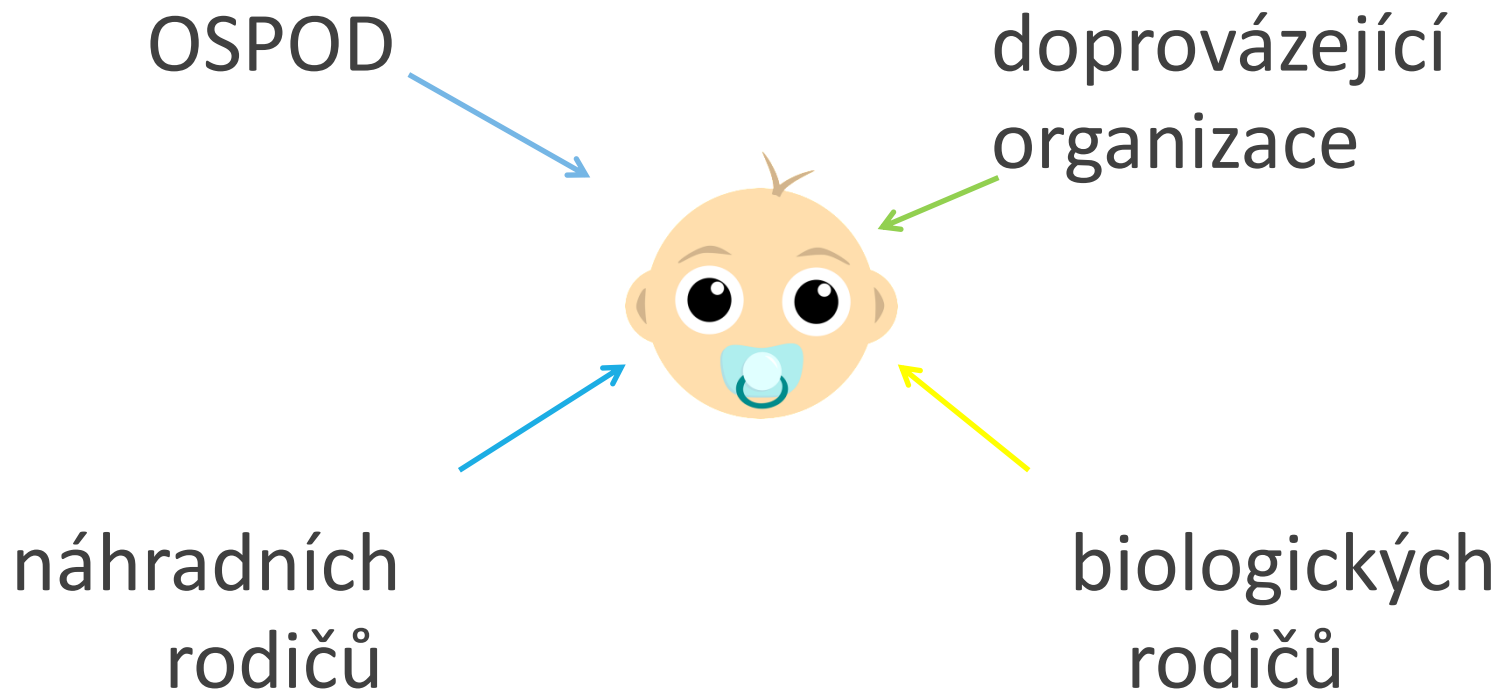
PÍSEMNÉ

Domluvit, že napíše rodič a dítě odepisuje.

Kdy začít

- Podpora od doby umístění dítěte v náhradní rodině přizpůsobená věku dítěte (terapeutické pohádky, fotky rodičů, Kniha života aj.).
- Kontakt je vhodné uskutečnit v útlém věku do 10-11 let, nezačít např. v pubertě

SPOUPRÁČE

Kazuistika – kontakt PP - Mikuláš

- Popis případu
- Popis postupu – příprava všech stran – jak, jak dlouho to trvalo, časové zarámování, na co vše se myslelo
- Průběh kontaktu
- Vyhodnocení po kontaktu
- Současnost

Ukázka dopisu

Dopis od mámy, která dala souhlas s NRP v porodnici.

Dítě šlo do PPPD.

Stačila napsat dopis.

Mój miłowany Damiańku ♥

Prosił ci, abyś w moim kochanym macie kłóci
a abyś w żywocie doczekał, żebo co mi kłócił
Prosił ci, abyś w kochanym kłóci, co ja'jem
kochanym membra... Tożem, kłóci a odczekał
miał, kłóci, kłóci by ja'jem membra a odczekał.
Abyś w kłóci kłóci, abyś w kłóci a odczekał
a kłóci

Miluję ci...

Troję kłóci ♥

Jednotlivé fáze kontaktu

Zjišťování informací

- pěstounská rodina – pěstoun, dítě
- pracovník OSPOD
- rodiče

Vyhodnocení rizik kontaktu

Stanovení formy a frekvence kontaktu

Příprava všech aktérů

Jednotlivé fáze kontaktu

Společné setkání pěstounů s biologickými rodiči/osobou dítěti blízkou

dohoda o kontaktech

Realizace kontaktu

Vyhodnocení kontaktu

Nastavení dalšího postupu, úpravy

Frekvence

Kontakty na posílení vztahu

Rodič má zažádáno, ale nevíme, jak to dopadne	Opatrně posilujeme vztah dle vývoje situace a individuálně dle potřeb dítěte	Individuálně, cca 1x za 3 týdny (dle situace)
Soud rozhodl o svěření dítěte rodičům či jinému příbuznému	Intenzivně posilujeme vztah	Několikrát týdně, zvyšující se intenzita až do předání, přespaní až po předání
Udržujeme vztah (nevíme, zda se dítě bude vracet = PPPD)	Udržujeme vztah	Cca 1 – 2 x měsíčně

Frekvence

Kontakt na udržení vztahu – podpora identity

Dítě se nebude vracet a hlavní vztahovou postavou se stane náhradní rodič	Oslabujeme vztah Dle toho, jak dítě bude projevovat zármutek, strach, ale postupně rozvolňujeme kontakt	Děti mladší 12 let postupné rozvolňování, max. 1x za 3 měsíce (např. u příležitosti narozenin dítěte, Vánoc atd.) Starší děti – individuálně dle jejich potřeb, frekvence může být čtenější i 1x měsíčně, pokud si takový kontakt přeje a má z něj prospěch
---	---	---

Frekvence

U dítěte v péči příbuzných (kteří nejsou v roli náhradních rodičů, tedy dítě ví, že o něj pečuje babička či teta) může být kontakt i čtenější, pokud z něj dítě profituje.

Kontakty mezi sourozenci umístěné v NRP (PP, DD) – specifické, je nutné je také podporovat, spolupráce pečovatелů.

Kazuistika – přechod dítěte z PPPD do PP

Kontakty dětí s rodiči se mohou měnit v čase, např. při přechodu dítěte z přechodné pěstounské péče do nové zprostředkované pěstounské rodiny.

- Popis případu – proč se dělal společný kontakt
- **Práce s dívkou za pomoci terapeutických karet (viz další slidy)**
- Popis postupu – příprava všech stran – jak, jak dlouho to trvalo, časové zarámování, na co vše se myslelo
- Průběh kontaktu
- Vyhodnocení po kontaktu
- Současnost

Práce s terapeutickými kartami

Dívka leží u hrobu s křížem

Víš, tady je mi hodně smutno, když si představuji, že mamka úplně neví, jak se mám, co dělám a ke komu vlastně půjdu. Tetu Renátu už zná, ale nezná tetu a strejdu z Bruntálu. Někdy, jako by mi umřela dušička.

Mamku mám moc ráda, povídala si se mnou a chodila se mnou spát.

A co tatka? Tatku mám taky ráda, ale mamku více, hodně....

Dívka drží padající strom

To mi bylo často hodně těžko. Jako třeba, když táta bil mamku, tahal ji za vlasy a tak. To byl hodně napitý a mamka bývala také napitá, ale ne tolik, co táta. Často jsem se o mamku starala, když jí nebylo dobře, ale nikdy na mně nebyla hnusná, nikdy na mně nemluvila škaredě, i když byla napitá, měla mě ráda.

A táta na tebe mluvil škaredě? Jo, někdy mluvil hodně sprostě. Někdy mě i zbil, ale to jsem si zasloužila, to jsem zlobila. Mamka mě nezabila nikdy.

Dívka plave v moři, ztracená

Tak jsem se často cítila, jak jsem ti už povídala. Ale mám mamku i tatku ráda, chybí mi...

Dívka stojí na křižovatce cest

To jsem já, když jsem často nevěděla, co se mnou bude. Víš, jako myslím, byla jsem u mamky s taťkou, pak u tety Renče, pak zase u mamky s taťkou, u další tety a další tety a babičky a zase u tety Renče a teď půjdu k tetě Věrce a Zdeňkovi.

Těšíš se tam? Ano, těším, budu tam mít pokojíček, hezké oblečení, elektrický kartáček, ráda si povídám se Simonkou a Tomášem, ale i s tetou a strejdou, nasmějeme se spolu..., snad už dále nikde nepůjdu, chtěla bych tam už zůstat. Jen nevím, jestli je zná mamka s taťkou? Hlavně mamka, aby mohla za mnou přijet. Nebo aby hlavně věděla, u koho jsem, aby o mně neměla strach....

Stýská se ti po mamce? Ano, je mi smutno, hlavně večer, když jdu spát na ni myslím. Víš jako.... Ale jinak je mi u tety Renči dobře...

Dívka u moře s mušlemi a perlami

Chtěla bych jednou jet k moři a najít mušle a perlu, pro sebe, pro štěstí....

Jednu perlu bych dala mamce, na památku, ať má také štěstí...

Dívka tančí pod duhou

To jsem já, už jsem veliká a mám se dobře, chtěla bych mít radost...

Radost z čeho? Že jsem to zvládla, že jsem vyrostla, mám kde bydlet, chodím do školy, mám kamarády a mamka je ráda,...že tančím...duha je barevná, moc hezká..

Co by ti udělalo teď největší radost? Vidět se s mamkou, ale i s taťkou, aby věděli, že teta Věrka i strejda jsou na mně hodní, že se tam budu mít dobře, že můžou přijít na návštěvu...

Řekneš jí to? Myslím mamce, kde jsem, vlastně kde budu.... To víš, že jí to řeknu, neboj, určitě...

PROSTOR PRO OTÁZKY A DISKUSI

Kontakty

MGR. IVANA GOCALOVÁ

Centrum psychologické pomoci, p.o.

pobočka Nový Jičín

Štefánikova 826/7

741 01 Nový Jičín

773 785 251

gocalova@cepp.cz

<https://www.cepp.cz/>

MGR. ANNA LAZECKÁ

Sdružení pěstounů Polárka, z.s.

Mrštíkova 883/3

709 00 Ostrava - Mariánské Hory

605 302 534

anna.lazecka@pestounipolarka.cz

<https://www.pestounipolarka.cz/>